

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.пс.н. Соня Карабельова

на дисертационен труд на тема: „Професионални ценности и мотивация при студенти“

на Светослава Байракова – катедра по Психология, ФФ, ЮЗУ „Н. Рилски“

1. Актуалност на тематиката

Темата на дисертацията е посветена на регулаторната функция на ценностите върху поведението на хората в ранна зряла възраст и по-конкретно върху тяхната мотивация и интереси за бъдещата им професионална реализация. Тази тема е сред централните и важни теми в психологията. Ценностните предпочитания очертават профила на кариерна ориентация на младите хора и рефлектират както върху избора им образование, като и върху развитието през цялостния жизнен път. Проблематиката за ценностите и мотивите е актуална и значима от психологическа гледна точка, тъй като динамиката, неопределеността и непредвидимостта на промените в съвременния глобален свят са причина за по-голямата нестабилност на професионалните роли. Засиленият стремеж към търсене на нови възможности за реализация допринася за повишаване на значимостта на ефектите на ценностните ориентации върху мотивите за избор на кариера. В такъв аспект,

основният проблем, разработван в дисертацията - за взаимовръзката между ценности, академична мотивация и генерализирани очаквания, има своята голяма актуалност и значимост.

2. Познаване на проблема

В представения за рецензиране дисертационен труд е направен обширен и задълбочен обзор на множество теоретични концепции за анализирани конструкти, което е доказателство, че С. Байракова добре познава съществуващите теоретични подходи в съответната проблематична област. В подкрепа на този извод е използваната литература, която включва 209 литературни източника, като 137 са на английски език, а също така голям процент от тях са публикувани след 2000 г. Обзорът на теоретичните подходи и концепции по темата показва способността на докторанта да проучва, да анализира, да обобщава и да прави изводи на ключови за проблематиката термини и понятия.

3. Методика на изследването

Избраната методика за изследване е в съответствие с целта и задачите на дисертационния труд. За целта на емпиричното проучване са използвани общо три въпросника, релевантни за събирането на данни за изследваните феномени. Също така е използвана и анкетна бланка за социо-демографските характеристики на изследваните лица. Методиката е описана и представена в приложение. Инструментариумът е релевантен на целите на дисертацията. Коректно е описана и процедурата на изследването.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Заглавието на дисертационния труд напълно съответства на проучваните проблеми, като неговата формулировка описва обобщено тематичната проблематика на изследването.

Дисертацията е разработена в рамките на 121 нестандартни страници (на разрядка 1) и е структурирана в увод, теоретична и емпирична част, заключение, литература и приложение.

Първа глава на дисертационния труд представя теоретичен обзор, който по съдържание отговаря на изследователската проблематика. В нея са разгледани различни подходи, които са релевантни както за същността на анализиранията понятия, така и на резултати от емпирични изследвания за взаимовръзките между изследваните феномени. Изчерпателно са обсъдени ключовите понятия и термини в изследваната област, което показва задълбочено познаване на проблематиката.

Специално място в теоретичния обзор е отделено за същността на професионалните ценности, мотиви и интереси, като са представени съвременните дефиниции на понятията в различните психологически концепции. Също така разгледан и философският аспект на изследваните феномени. Обърнато е внимание и на различните подходи за измерване на ценностите и взаимовръзката им са мотивите и интересите на личността

Общото впечатление по отношение на теоретичния обзор е, че изложението е последователно и обуславя взаимовръзките между разглежданите конструкти, определящи професионалния избор на индивида.

Емпиричната част включва е разработена в две глави, които съдържат целта, задачите, методите, резултатите и изводите от проучването. Целта и задачите са ясно формулирани. Представени са четири хипотези за връзките между

анализираните конструкти. Инструментариумът и методите са подробно и коректно описани.

Получените резултати от емпиричното изследване заедно с направените обсъждания са представени в трета глава. Изследването е проведено върху извадка от 208 студенти от различни специалности в ЮЗУ „н. Рилски“, разпределени по групи според демографските им признаци. Описанието и интерпретацията на получените от проучването резултати е последователно на поставените задачи и проверката на формулираните хипотези. Използваните статистически анализи съответстват на целите и дават както описателна информация, така и за взаимовръзките между изследваните феномени. Прави впечатление добрият контрол върху тях при осъществяване на анализите. Резултатите са описани и анализирани коректно на високо професионално ниво, като онагледяването им е представено в табличен и графичен вид.

Много добро впечатление правят обобщенията и изводите от емпиричното изследване, които показват компетентността на С. Байракова да интерпретира данни от емпирични проучвания и да прави заключения за социалната практика.

В обобщението са описани основните резултати, обсъдено е тяхното приложение и са разгледани ограниченията на изследването.

Описаните приноси на дисертационния труд са изведени от проведеното емпирично изследване и от получените от статистическата обработка резултати. Представените четири приноса отговарят на реалните постижения на докторанта.

Получените резултати дават възможност за формулиране на препоръки за практиката и насоки за бъдещи изследвания.

Критични забележки и препоръки (към проведеното изследване и представените материали):

С. Байракова отчита ограниченията на емпиричното изследване, като отчита необходимостта от по-обстойно проучване на мотивите, очакванията и потребностите от обучение и развитие не само на студенти, но и на ученици, завършващи средното си образование. По този начин са предвидени възможности за обогатяване на проучването и за генерализиране на резултатите.

Забележките към теоретичната част на дисертационния труд са технически от гледна точка на употребата на някои термини и понятия. Също така различните анализи могат да бъдат по-точно структурирани в отделни параграфи, което ще допринесе за по-голяма яснота на разработката.

Някои от таблиците в емпиричната част, които представят данни от дескриптивната статистика, могат да бъдат дадени в приложението, за да не „тежат“ в основния текст. Също така имам забележки и за изписването на някои от статистическите коефициенти, когато текстът е на български език.

Отправените критични бележки обаче не омаловажават отличното ми впечатление и по-скоро имат препоръчителен характер по отношение на бъдещите разработки на С. Байракова.

5. Автореферат

В автореферата са представени основните теоретични анализи и експериментални резултати. Той отразява основните параметри на темата. Текстът отговаря на изискванията. Представеният табличен и графичен материал е с добро качество и с висока полезност.

По темата на дисертацията са представени пет публикации, които са релевантни на основните изследователски постижения на докторанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Смятам, че представеният дисертационен труд представлява цялостно и актуално изследване в значима област на съвременната педагогическа и възрастова психология. Научните приноси са от методологичен, теоретичен и приложно-практичен характер. Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, успешно проведеното емпирично изследване и професионалният теоретичен и емпиричен анализ на изследователските данни, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология – Педагогическа и възрастова психология на Светослава Георгиева Байракова.

10.05.2015 г.

гр. София

ПОДПИС:

(доц.д.пс.н. С. Карабельова)